

કાયદા ના ક્ષેત્ર નું નામ	:	મહિલા
વિભાગ નું નામ	:	ઘરેલુ હિંસાનાં ફોજદારી ઉપાયો
પેટા - કલમ નું નામ	:	દહેજને કારણે મૃત્યુ

કાયદો ટુંકમાં:

IPC ની કલમ 498A અંતર્ગત ઘરેલું સતામણી એ ઘરેલું હિંસાનો સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. આ કલમનો મુખ્ય હેતુ દોષીને સજા કરી અને અન્ય સ્ત્રીઓને થતા દુરાચારથી રોકવાનો છે. તેમાં 3 વર્ષની કેદ અને દંડ અથવા બન્ને થઈ શકે છે.

કાયદો વિસ્તાર પૂર્વક:

પતિ દ્વારા પત્નીની શારિરીક અથવા મનસિક સતામણી જેને કારણે તેને ઇજા થઈ શકે છે, તેનાં જીવન અથવા આરોગ્યને નુક્સાન પહોંચી શકે છે. અથવા એવી સતામણી જેને કારણે સ્ત્રીમાં આપઘાતની વૃત્તિઓ પેદા થાય છે અને જે સામાન્ય રીતે દહેજની માંગને લગતી હોય છે.

સતામણીનાં કેટલાક પ્રકારો:

1. એક જ વાર કરેલ આક્રમણ પણ હિંસા ગણી શકાય. વારંવાર કરવામાં આવેલ નાનીનાની સતામણીઓને પણ હિંસા તરીકે ગણી શકાય.
2. શારિરીક સતામણીની ધમકી પણ હિંસા ગણી શકાય.
3. સતત માથું ખાવું, જાણી જોઈને હેરાન કરવું, ખોટા આરોપો મૂકવા વગેરેને માનસિક સતામણીમાં ગણી શકાય.
4. આવી સતામણી ઘણી વખત ખૂબ ઘેરી ઇજામાં પરિણમે છે. ઇજા એટલે સ્ત્રીને શારિરીક, માનસિક, સામાજિક કે સંપૈતિક હાની જે તેને ગેરકાયદાકીય રીતે કરવામાં આવી હોય.

સતામણીનાં કેટલાક પ્રકારો:

1. ખોરાક ન લેવા દેવો.
2. અયોગ્ય લૈંગિક માંગણીઓ કરવી.
3. સ્ત્રીને ઘરની બહાર રાખવી.
4. સ્ત્રીને તેનાં બાળકોને ન મળવા દઈ માનસિક તાણનો અનુભવ કરાવવો.
5. શારિરીક હિંસા કરવી.
6. ટોણા મારવા અથવા તેને માનસિક સતામણી થાય તે માટે વિધાનો બોલવાં.

7. સતત ઝઘડ્યા કરવું અને તેને સામાન્ય સામાજિક વર્તન ન કરવા દેવું.
8. માતાની હાજરીમાં બાળકોને સતત ગાળ આપવી જેથી માતાને માનસિક સતામણી થાય.
9. બાળકોને પિતૃત્વની હૂંફ ન આપી સ્ત્રીને સતત માનસિક ત્રાસ આપવો.
10. દહેજ ન મળે તો તલાકની બીક આપવી.

ઉકેલની પ્રક્રિયાઓ.....

કયા વિભાગ હેઠળ ફરિયાદ?.....

ઇન્ડિયન પિનલ કોડની કલમ 498 A અંતર્ગત

કોને ફરિયાદ / ક્યાં ફરિયાદ.....

1. અસર ગ્રસ્ત અથવા તેનાં કોઈ પણ સગા, આ કલમ અંતર્ગત નજીકના પોલિસ સ્ટેશનમાં ફરિયાદ નોંધાવી શકે છે.

જો પોલિસ એફઆઇઆર નોંધવાની મનાઈ કરે તો એક લેખિત ફરિયાદ પોલિસ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટને કિદસ્સાની હકીકતો સાથે મોકલી શકાય છે.

3. જો સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ કોઈ પગલાં ન લે તો મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદ કરી શકાય છે.
4. કંઈ મેળ ન ખાય તો હાઇકોર્ટમાં ફરિયાદ કરવામાં આવે છે.

કેસને કેવી રીતે નોંધાવવો?.....

1. ફરિયાદ થયા પછી પોલિસ તપાસ શરૂ કરે છે.
2. પોલિસ 498A અંતર્ગત પ્રથમ વર્ગની કોર્ટમાં કેસ ફાઇલ કરે છે.
3. ચાર્જશીટ મેજિસ્ટ્રેટને આપવામાં આવે છે.
4. કેસ ચાલુ થાય છે.
5. ફરિયાદીએ નીચેનાં મુદ્દા સાબિત કરવાનાં રહેશે:
  - (a) દુરાચારી સ્ત્રીને પરણેલ છે અથવા તેની સાથે કોઈક રીતે સંકળાયેલ છે.
  - (b) દુરાચારી વ્યક્તિ સ્ત્રી સાથે બહુ જ ખરાબ રીતે વ્યવહાર કરે છે.
6. કોર્ટ આરોપીને પોતાની સ્થિતિ અને સંજોગો સમજાવવા માટે એક મોકો આપશે.
7. બન્ને પક્ષને સાંભળ્યા બાદ કોર્ટ તેનો ચુકાદો આપે છે.
8. જો આરોપી દોષી પૂરવાર થાય તો તેને ચાર વર્ષની કેદ અને/અથવા દંડ થઈ શકે છે.

આ પછી શું ?.....

અરજી કરવાનો હક કેસનાં પ્રકાર અને પરિણામ પર આધાર રાખે છે.

અરજીની શક્ય સ્થિતિઓ આ હોઈ શકે:

1. જો આરોપી દોષી પૂરવાર થાય તો તે હાઇકોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે.
2. જો રાજ્ય સરકાર એવું માનતી હોય કે કોર્ટ દ્વારા અપાયેલ સજા પર્યાપ્ત નથી, તો તે ફરિયાદીને ચુકાદા વિરૂધ્ધ હાઇકોર્ટમાં ફરિયાદ કરવા સૂચવે છે.
3. જો આરોપી છૂટી ગયો હોય તો,
  - (a) રાજ્ય સરકાર હાઇકોર્ટમાં જ અરજી કરી શકે છે.
  - (b) ખાનગી કેસમાં ફરિયાદી હાઇકોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે.
  - (c) આરોપી છૂટી ગયાનાં 60 દિવસ દરમિયાન અરજી ફાઇલ થઈ જવી જોઈએ.
4. હાઇકોર્ટનાં ચુકાદા સામે સુપ્રિમ કોર્ટમાં અરજી થઈ શકે.

વૈકલ્પિક ઉપાયો.....

1. સત્તામણી બિનજામીનપાત્ર, અસંયુક્ત અને સજાપાત્ર ગુનો હોવાથી અન્ય કોઈ સહાય રહેતી નથી.
2. જો કે, જો પોલિસ એફઆઇઆર લેવાની ના પાડે તો કાયદાકીય સત્તાઓને સહાય માટે સંપર્ક કરી શકાય છે.